

تربیت دانشجوی توانمند در راستای ایفای نقش استادی

مرتضی قوجازاده: مرکز تحقیقات بیماری های گوارش و کبد دانشگاه علوم پزشکی تبریز، دانشیار فیزیولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز، تبریز، ایران

صابر اعظمی آغداش*: مرکز تحقیقات مدیریت خدمات بهداشتی درمانی دانشگاه علوم پزشکی تبریز، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز ایران

محمد نقوی بهزاد: مرکز تحقیقات فلسفه و تاریخ پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز، ایران

*E-mail: saberazami@yahoo.com

جهت ارائه آموزش‌ها و انجام پژوهش‌های با کیفیت فراهم آورد. لذا ابتدا تیمی شامل دو نفر از دانشجویان مستعد در رشته‌های مدیریت خدمات بهداشتی درمانی و پزشکی و دو نفر از اعضای هیأت علمی از رشته‌های فوق سازماندهی گردید. در مرحله بعد بر اساس شرایط، توانمندی‌ها، علایق و نظرات اعضاء دروس روش تحقیق کمی، روش تحقیق کیفی، پروپوزال نویسی و آموزش نرم افزار End Note جهت انجام مداخله و مطالعه انتخاب گردید و دانشجویان در این دروس آموزش‌های لازم را دریافت کردند.

آموزش و تربیت دانشجویان به ترتیب شامل مراحل

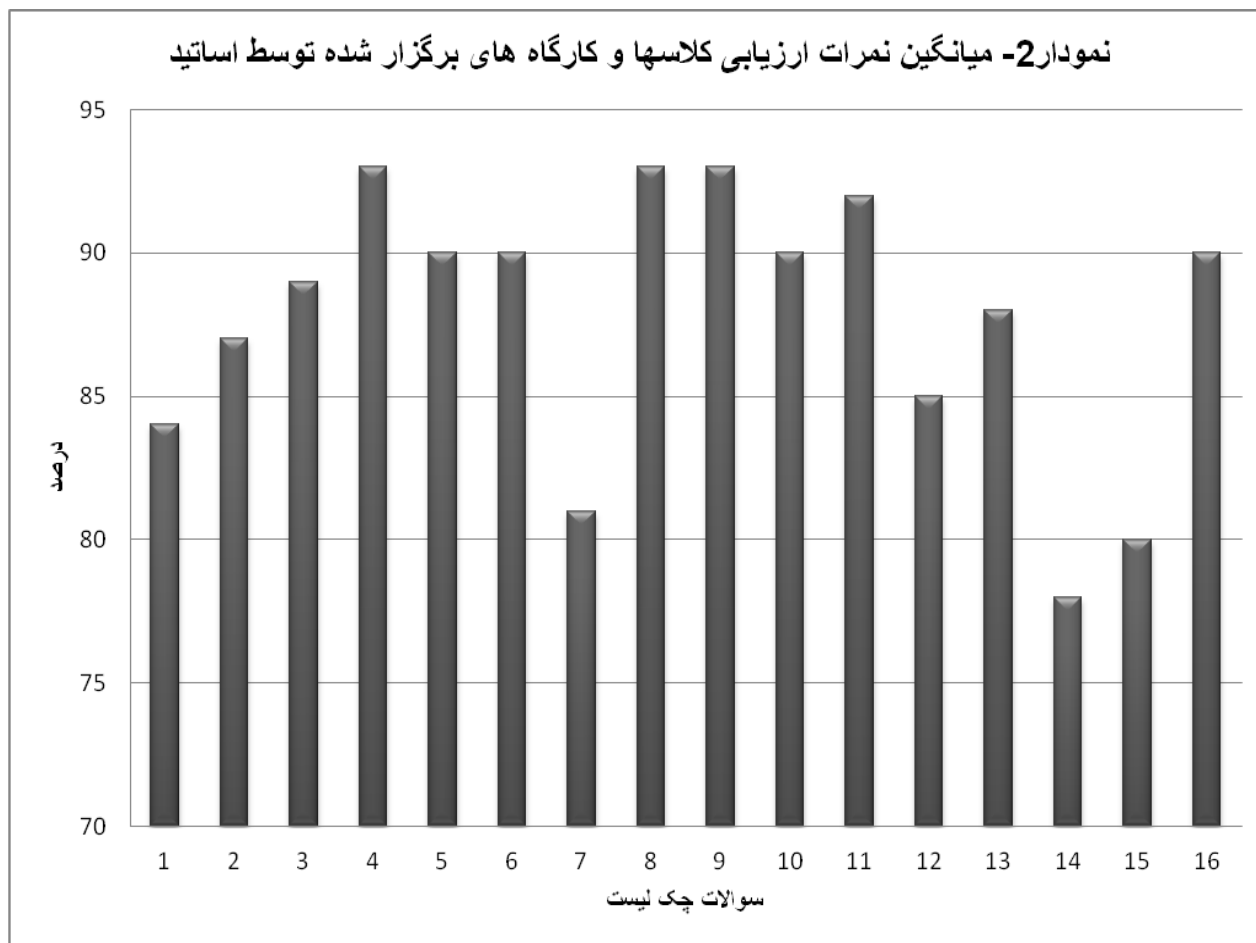
زیر بود:

- حضور در کلاس‌های اساتید
- انجام کارهای عملی زیر نظر اساتید
- همکاری در طرح‌های تحقیقاتی
- همکاری در برگزاری کلاس‌های آموزشی و سایر فعالیت‌ها
- برگزاری کلاس‌های آموزشی و کارگاه‌ها
- برگزاری جلسات رفع ایرادات و مشکلات دانشجویان به صورت دوره‌ای توسط اساتید
- ارزیابی کارگاه‌ها و کلاس‌های برگزار شده با چک لیست طراحی شده (ضمیمه ۱) که توسط شرکت‌کنندگان و فراگیران تکمیل می‌شد و مقایسه نتایج آن با نتایج کلاس‌ها و کارگاه‌های برگزار شده توسط سایر اعضای هیأت علمی دانشگاه که بصورت تصادفی انتخاب می‌شدند انجام گرفت. نتایج ارزیابی کلاس‌های برگزار شده توسط دانشجویان در نمودار ۱ و کلاس‌های برگزار شده توسط اساتید در نمودار ۲ نشان داده شده است.

در دنیای رقابتی امروز، کیفیت عامل تعیین کننده در رقابت جهانی می‌باشد و از آنجایی که کیفیت و برتری رقابتی در هر جامعه‌ای ناشی از اندیشه و عمل مدیران، برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران، مهندسان و سایر اقشار و افراد تحصیل کرده آن جامعه می باشد لذا می‌توان ادعا نمود که کیفیت در آموزش این افراد می‌تواند زیربنایی ترین و مهمترین عامل و رکن این پیشرفت و برتری رقابتی تلقی گردد. بنابراین ضروری می باشد دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در تربیت این افراد بالاترین سطح استانداردها و کیفیت را به کار گیرند (انصاری، ۲۰۱۲). در این بین اعضای هیأت علمی هر دانشگاهی نقش اصلی و محوری را در فراهم نمودن این استانداردها و سطح کیفیت را برعهده دارند (بور و همکاران، ۲۰۰۸) و (بوچل و ادوارد ۲۰۰۵). در ایران به دلیل نسبت پایین تعداد استاد به دانشجو "با جمله" در کشورمان دلایلی از جمله تعداد کم اساتید نسبت به تعداد دانشجویان، حجم بالای وظایف اعضای هیأت علمی، کمبود امکانات و مشغله‌های روز افزون زندگانی اعضای هیأت علمی، عملکرد و نقش اعضای هیأت علمی در این زمینه را تحت تأثیر قرار داده است. لذا نیازمند ارائه راهکارها، برنامه‌ریزی‌ها و انجام مداخلات اثربخش در راستای برطرف نمودن این مشکلات می‌باشیم. در این مطالعه محققین از اردیبهشت سال ۱۳۸۹ با پیشنهاد و اجرای فرایندی در صدد بهبود این مشکلات برآمدند. هدف اصلی این مطالعه که به مدت ۲ سال انجام گرفت، تربیت دانشجویان توانمند در راستای ایفای نقش استادی و یاری دهنده اعضای هیأت علمی دانشگاه در انجام وظایف مربوطه بود با امید به این که این مطالعه بتواند از حجم کاری اعضای هیأت علمی کاسته و فرصت‌های بیشتری برای آن‌ها

در حالت کلی کلاسها و کارگاههای برگزار شده توسط این دانشجویان با کسب میانگین امتیاز $86/29 \pm 10/41$ در حد خیلی خوب از سوی شرکت کنندگان ارزیابی شده است.

- کاهش هزینه‌های آموزشی به دلیل هزینه‌ها و حق الزحمه‌های پایین دانشجویان

- توسعه و بهبود فرهنگ آموزش هم سطحان در دانشگاه
- افزایش سطح کمی و کیفی آموزش‌ها و پژوهش‌ها با مشارکت دانشجویان در این حیطه‌ها

- نزدیکی و همکاری بیشتر دانشجویان در امور آموزشی و پژوهشی

با توجه به اهداف کلان جمهوری اسلامی ایران که در چشم انداز ۱۴۰۴ بیان شده است و همانا کسب رتبه اول در حیطه‌های مختلف در منطقه می‌باشد. کسب رتبه اول منطقه در علم نیز یکی از مهمترین و زیربنایی‌ترین این حیطه‌ها می‌باشد. در این راستا افزایش سطح کمی و کیفی آموزش‌های دانشگاهی نقش غیر قابل انکاری خواهد داشت. لذا با توجه به نتایج مورد انتظار بیان شده در قسمت نتایج، می‌توان انتظار داشت که با اجرای این فرایند و فرایندهای مشابه در سطح کلان و وسیع و در سایر دروس که باعث تربیت دانشجویان توانمند و در راستای آن نیروی کار فعال و پویا که نتایج آن

در حالت کلی کلاس‌ها و کارگاه‌های برگزار شده توسط اعضای هیأت علمی با کسب میانگین امتیاز $87/68 \pm 11/35$ در حد خیلی خوب از سوی شرکت کنندگان ارزیابی شده است. همانطور که در دو نمودار مشاهده می‌شود اختلاف میانگین نمرات کلاس‌ها و کارگاه‌های برگزار شده توسط دانشجویان و اعضای هیأت علمی یکسان بوده و این اختلاف از لحاظ آماری معنی دار نبود.

نتایج زیر را می‌توان از ادامه اجرای این فرایند انتظار داشت:

- تربیت دانشجویان توانمند و با مهارت‌های بالا
- بهبود کیفیت آموزش‌ها و پژوهش‌ها با کاهش بار کار اعضای هیأت علمی
- بهبود کیفیت آموزش‌ها و پژوهش‌ها با درک مناسب نیازها و روش‌های آموزشی توسط دانشجویان مدرس به دلیل نزدیکی و آشنایی بیشتر با نیازهای دانشجویان هم سطح
- ترغیب و تشویق سایر دانشجویان جهت ارتقای دانش و مهارت خود

علمی-پژوهشی در حیطه‌ی آموزش پزشکی در ایران می‌باشد، فرآیند فوق به عنوان یک الگو در سایر دانشگاه‌ها نیز مورد توجه قرار گرفته و اجرایی گردد. تا ضمن بهبود و رفع نقایص احتمالی آن، بتوان شاهد بهبود و افزایش کیفیت آموزش‌های علوم پزشکی در کشورمان باشیم.

افزایش سطح کمی و کیفی آموزش‌ها و پژوهش‌های صورت گرفته خواهد بود، فرآیندهای مذکور نقش به‌سزایی در دستیابی به اهداف مرجعیت علمی در منطقه داشته باشند. لذا امید است که با انتشار این مطلب در مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور که یکی از معتبرترین مجلات

ضمیمه ۱: چک لیست ارزیابی کلاس‌ها و کارگاه‌های برگزار شده توسط دانشجویان و اساتید.

خیر	بله	گویه‌ها
		۱- در ابتدا در مورد اهداف کارگاه توضیح داده شد
		۲- در ابتدا توضیحات کافی در مورد نحوه کار در کارگاه ارائه شده است.
		۳- هدفهای کارگاه ارتباط بسیار نزدیکی با فعالیت‌های حرفه‌ای من داشتند
		۴- روشهایی که در جلسات کارگاه مورد استفاده قرار گرفت مرا تشویق به شرکت فعال کرد.
		۵- مدرسین و گردانندگان کارگاه از دانش و مهارت کافی برخوردار بودند
		۶- رفتار مدرسین محترمانه و مشوق بود
		۷- رفتار گردانندگان محترمانه و مشوق بود.
		۸- فضای عمومی کارگاه برای انجام کار جدی مساعد بود .
		۹- امکان ابراز نظر و فعالیت آزادانه برای شرکت کنندگان فراهم بود.
		۱۰- فضای عمومی کارگاه برای انجام کار جدی مساعد بود .
		۱۱- مدرسین کمکهای لازم را برای رسیدن من به هدفهای کارگاه انجام دادند.
		۱۲- کارگاه با نظم و بر اساس اصول صحیح اداره شد.
		۱۳- برای بحثهای فردی یا گروهی وقت کافی منظور شده بود.
		۱۴- این کارگاه به من فرصت داد تا دانش خود را در مورد مسائل آموزشی افزایش دهم
		۱۵- این کارگاه مرا تشویق کرد تا اطلاعاتی را که بدست آورده‌ام پس از خاتمه کارگاه مورد استفاده قرار دهم.
		۱۶- به درصد زیادی از اهداف آموزشی کارگاه در پایان دست یافتیم .

Reference:

Ansari M. *Quality of Medical Education in Nepal*. Educ Health 2012; 25:130.

Boor K, Teunissen PW, Scherpbier AJ, van d V, van de LJ, Scheele F. *Residents' perceptions of the ideal clinical teacher--a qualitative study*. Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol. 2008;140:152–157.

Buchel TL, Edwards FD. *Characteristics of effective clinical teachers*. Fam Med. 2005;37:30–35.